

Katedra Inżynierii Ochrony Wód
Wydział Nauk o Środowisku

Katedra Inżynierii
Ochrony Wód

Uwarunkowania rekultywacji Jeziora Wolsztyńskiego

Plan batymetryczny Jeziora Wolsztyńskiego

Podstawowe dane morfometryczne

powierzchnia - 124,2 ha

głębokość maksymalna - 3,6 m

głębokość średnia - 1,6 m

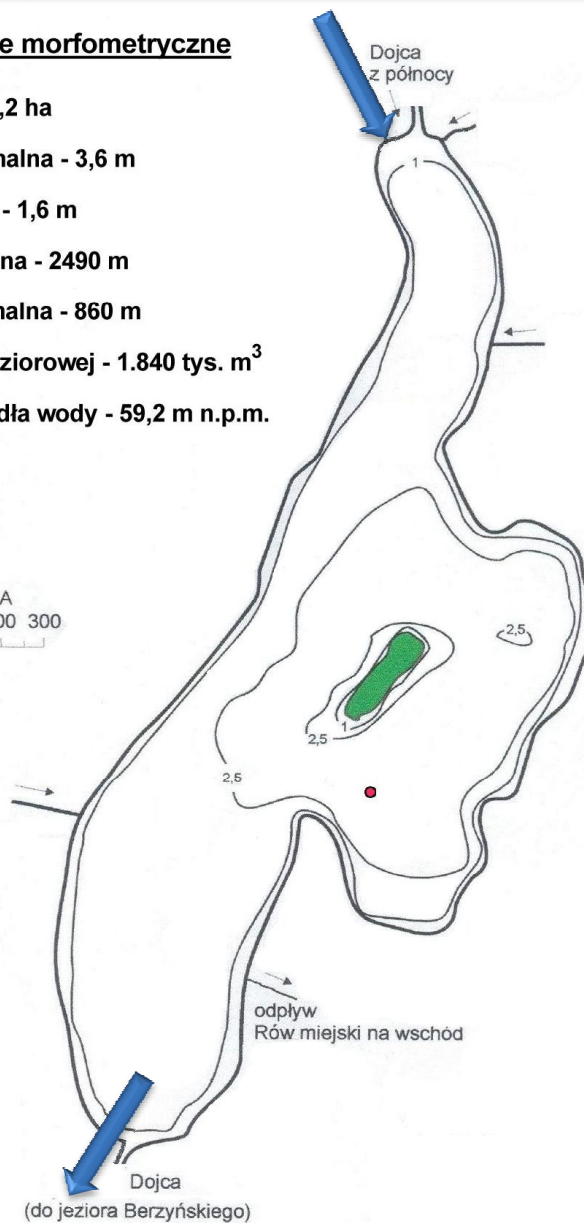
długość maksymalna - 2490 m

szerokość maksymalna - 860 m

pojemność misy jeziorowej - 1.840 tys. m³

położenie zwierciadła wody - 59,2 m n.p.m.

SKALA
0 100 200 300

Zlewnia Jeziora Wolsztyńskiego

powierzchnia 193,5 km²

zagospodarowanie:

grunty orne 78%

lasy 12%

zabudowa 8%

grafika na podstawie
<http://www.dojca.cba.pl/mapa.html>

fot. M. Łopata

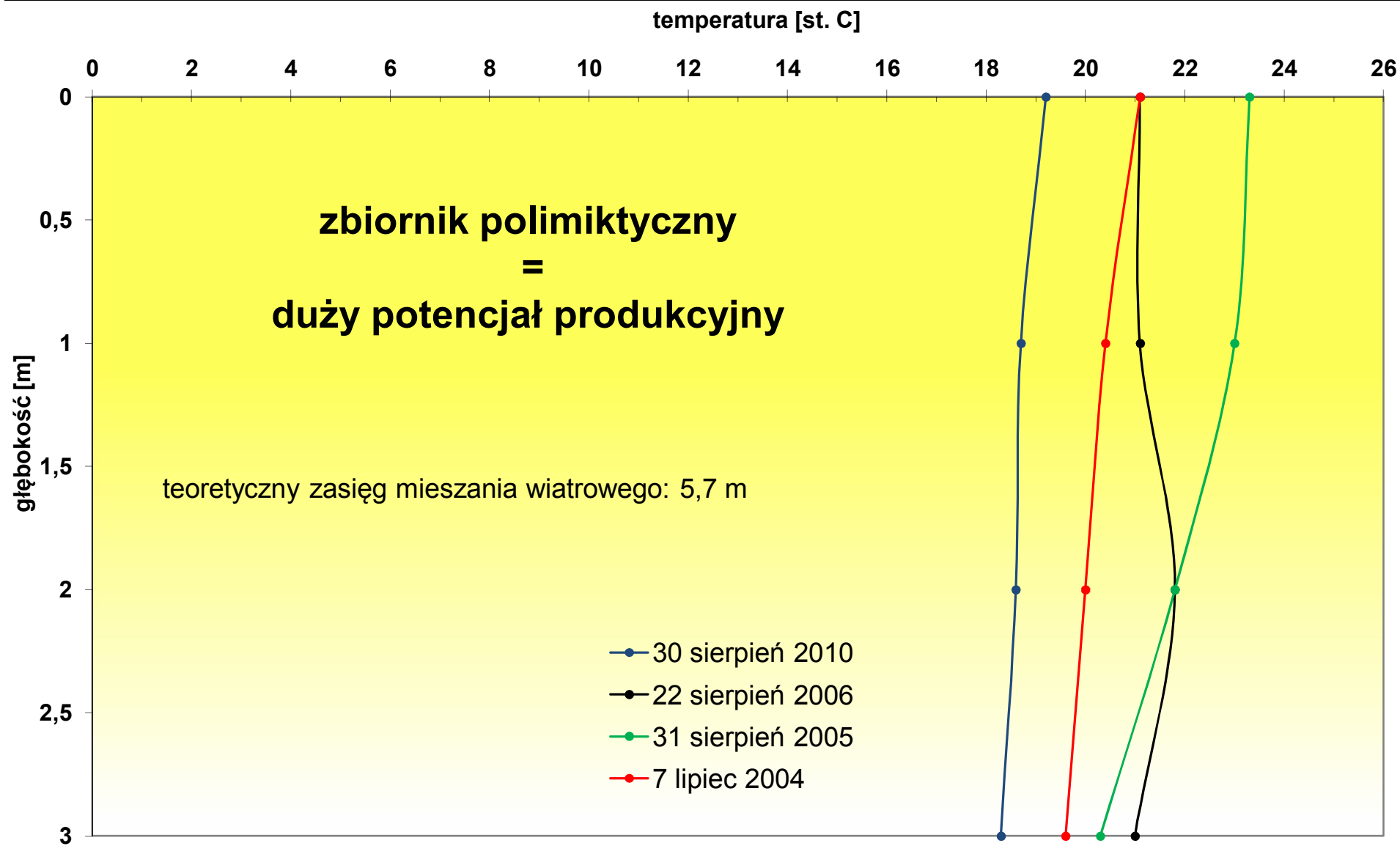
Podatność na degradację wód Jeziora Wolsztyńskiego

Wskaźnik	Kategorie podatności jeziora				wartość	punktacja
	I	II	III	pk		
<u>Głębokość średnia</u> Y_j/P_j [m]	≥ 10	≥ 5	≥ 3	< 3	2,0	4
V_j [tys. m ³] L_j [m]	$\geq 4,0$	$\geq 2,0$	$\geq 0,8$	$< 0,8$	0,34	4
% stratyfikacji wód	≥ 35	≥ 20	≥ 10	< 10	0,00	4
<u>P dna czynnego</u> [m ²] V epilimnionu [m ³]	$\leq 0,10$	$\leq 0,15$	$\leq 0,30$	$> 0,3$	0,49	4
% wymiany wody w roku	≤ 30	≤ 200	≤ 1000	> 1000	625,2	3
<u>Współczynnik Schindlera</u> $P_{zlewni} + P_{jeziora}$ [m ²] $V_{jeziora}$ [m ³]	≤ 2	≤ 10	≤ 50	> 50	77,22	4
Sposób zagospodarowania zlewni bezpośredniej w % jej powierzchni	≥ 60 % lasów	< 60 % lasów	≥ 60 % gruntów ornych	zab. miejska	zabudowa i grunty orne	4
suma						27
średnia						3,86
kategoria						4

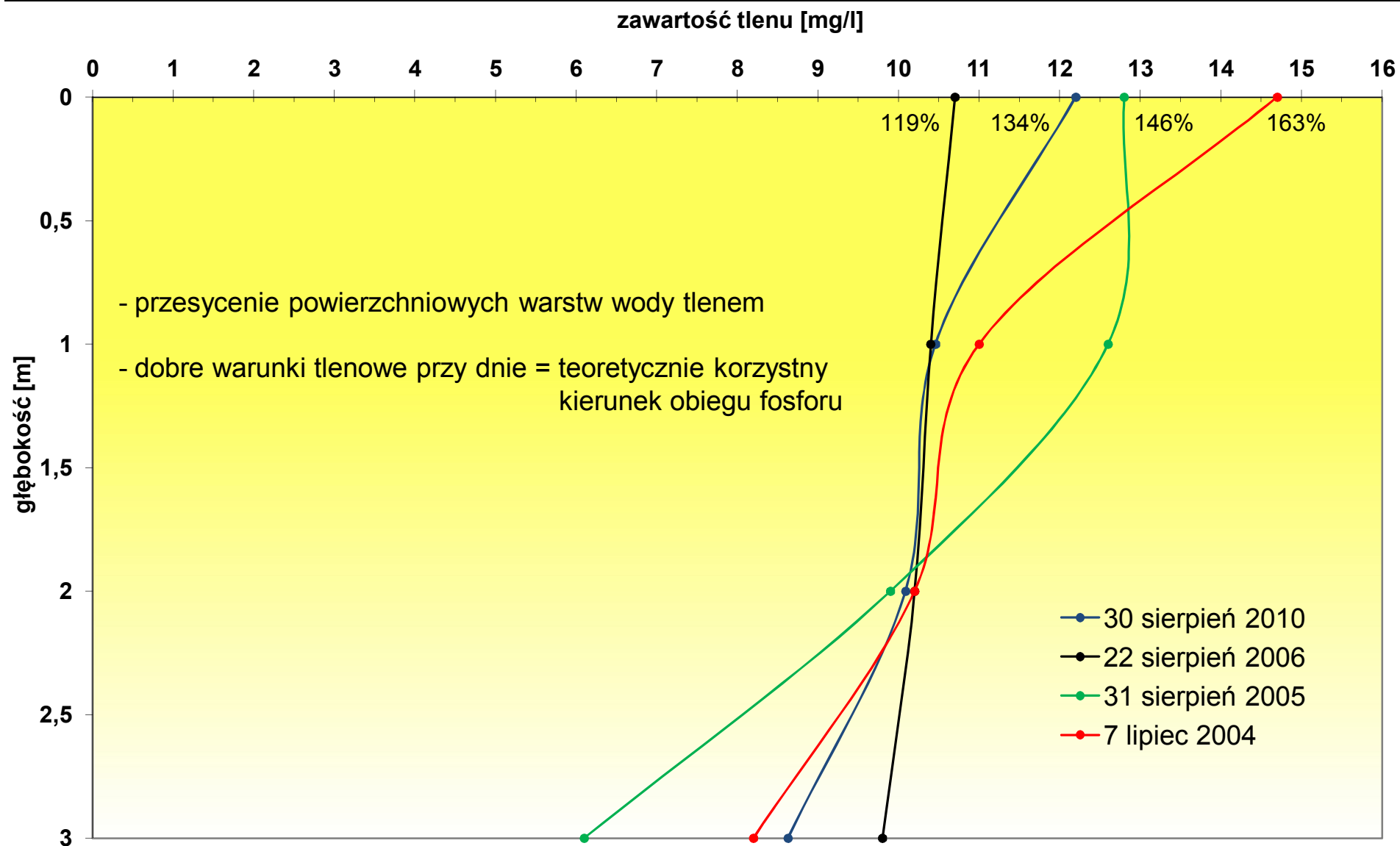
Roczny ładunek fosforu wnoszony do Jeziora Wolsztyńskiego wodami Dojcy

- 2005 3590 kg
- 2006 4130 kg
- 2010 4360 kg

Układy termiczne w Jeziorze Wolsztyńskim

Układy tlenowe w Jeziorze Wolsztyńskim

rok 2004

widzialność SC: 0,3m
fosfor: 0,3 mg/l
chlorofil „a”: 168 mg/m³

Rekultywacja 2005-2006

*Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
w Olsztynie*

ETAP I

badania jeziora

badania zlewni

eliminacja
możliwych do usunięcia
źródeł
zanieczyszczeń

ETAP II

opracowanie planu działań

ETAP III

realizacja projektu

monitoring środowiskowy

IDEA

- *FOSFOR* – główny pierwiastek biogeny
- *Fosfor ulega naturalnym cyklom zmierzającym do wycofania jego nadmiaru z obiegu materii w ekosystemie jeziornym*
- *Mechanizmy te w jeziorze zdegradowanym, zeutrofizowanym są już nieefektywne*
- *Można to naprawić*

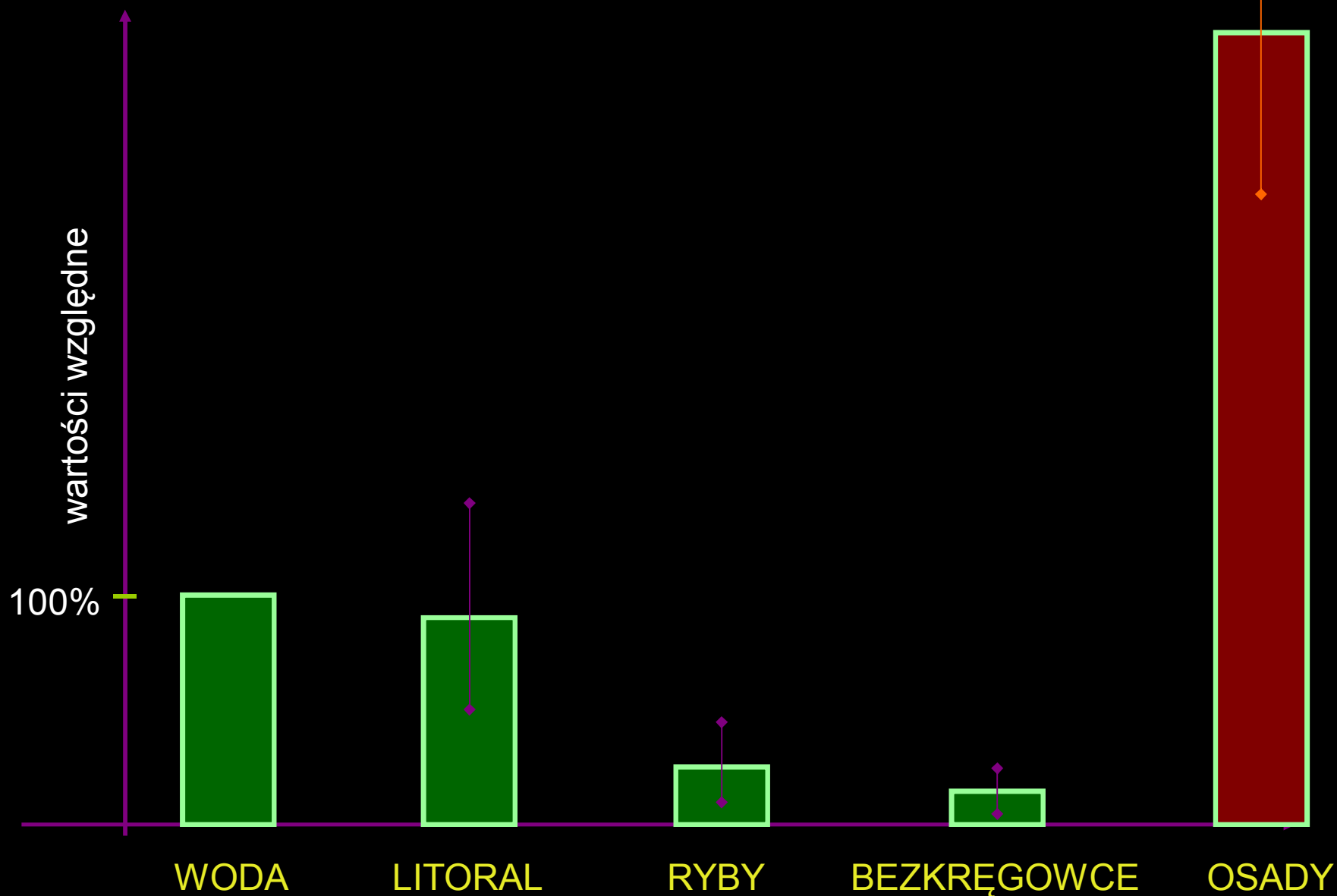
METODA

Metoda inaktywacji fosforu zakłada strącenie z wody jeziora - za pomocą koagulantu - nadmiaru fosforu mineralnego i jego unieruchomienie w osadach dennych

DZIAŁANIE

- **TOŃ WODNA** - strącanie
- **OSADY DENNE** - inaktywacja

DLACZEGO OSADY ?

EUTROFIZACJA

FOSFOR BIODOSTĘPNY

ZANIECZYSZCZENIA –
ZWIĘKSZANIE PULI

STAN MĘTNOWODNY

ZMNIJSZENIE
PULI

INAKTYWACJA
FOSFORU

MNIEJSZA ŻYZNOŚĆ WÓD

SPADEK ILOŚCI GLONÓW

WZROST
PRZEZROCZYSTOŚCI WODY

ŁĄKI PODWODNE, DRAPIEŻNIKI

STAN CZYSTOWODNY

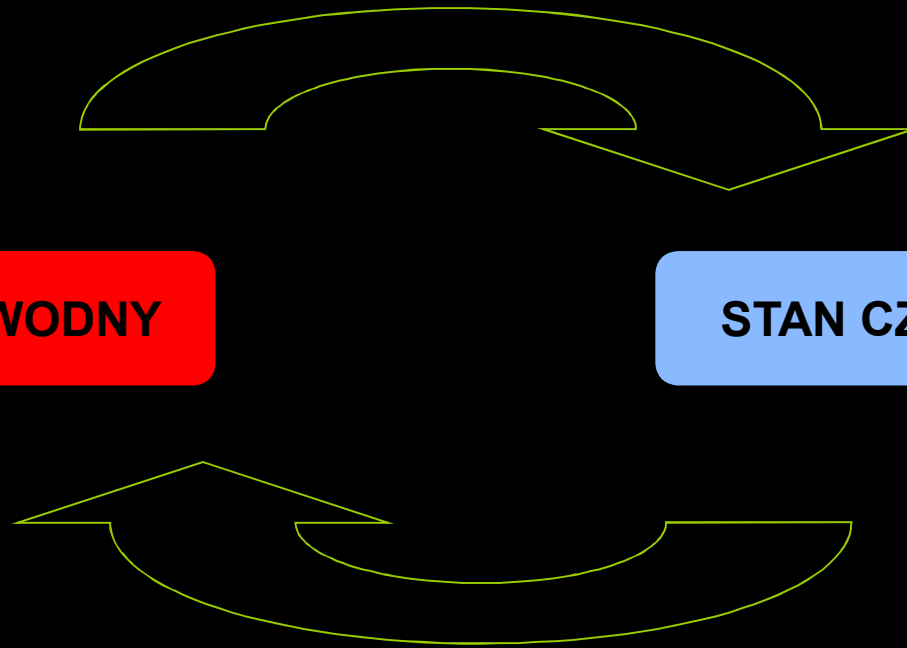
REKULTYWACJA

STABILIZACJA

STAN MĘTNOWODNY

STAN CZYSTOWODNY

STAN MĘTNOWODNY

REKULTYWACJA

MNIEJSZA ŻYZNOŚĆ WÓD

SPADEK ILOŚCI GLONÓW

WZROST
PRZEZROCYSTOŚCI WODY

ZOOPLANKTON

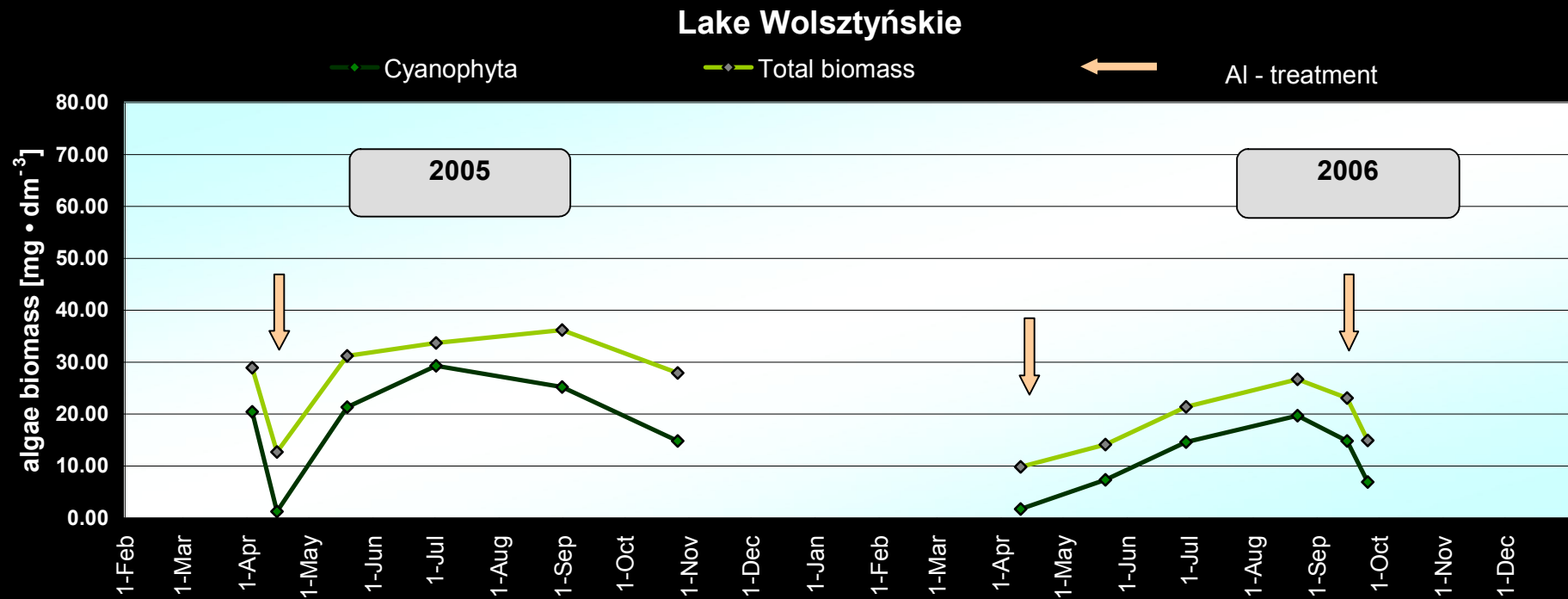
ŁĄKI PODWODNE, DRAPIEŻNIKI

STAN CZYSTOWODNY

STABILIZACJA

Efekt

Zmiany składu taksonomicznego i ilościowego fitoplanktonu Jeziora Wolsztyńskiego

Efekt

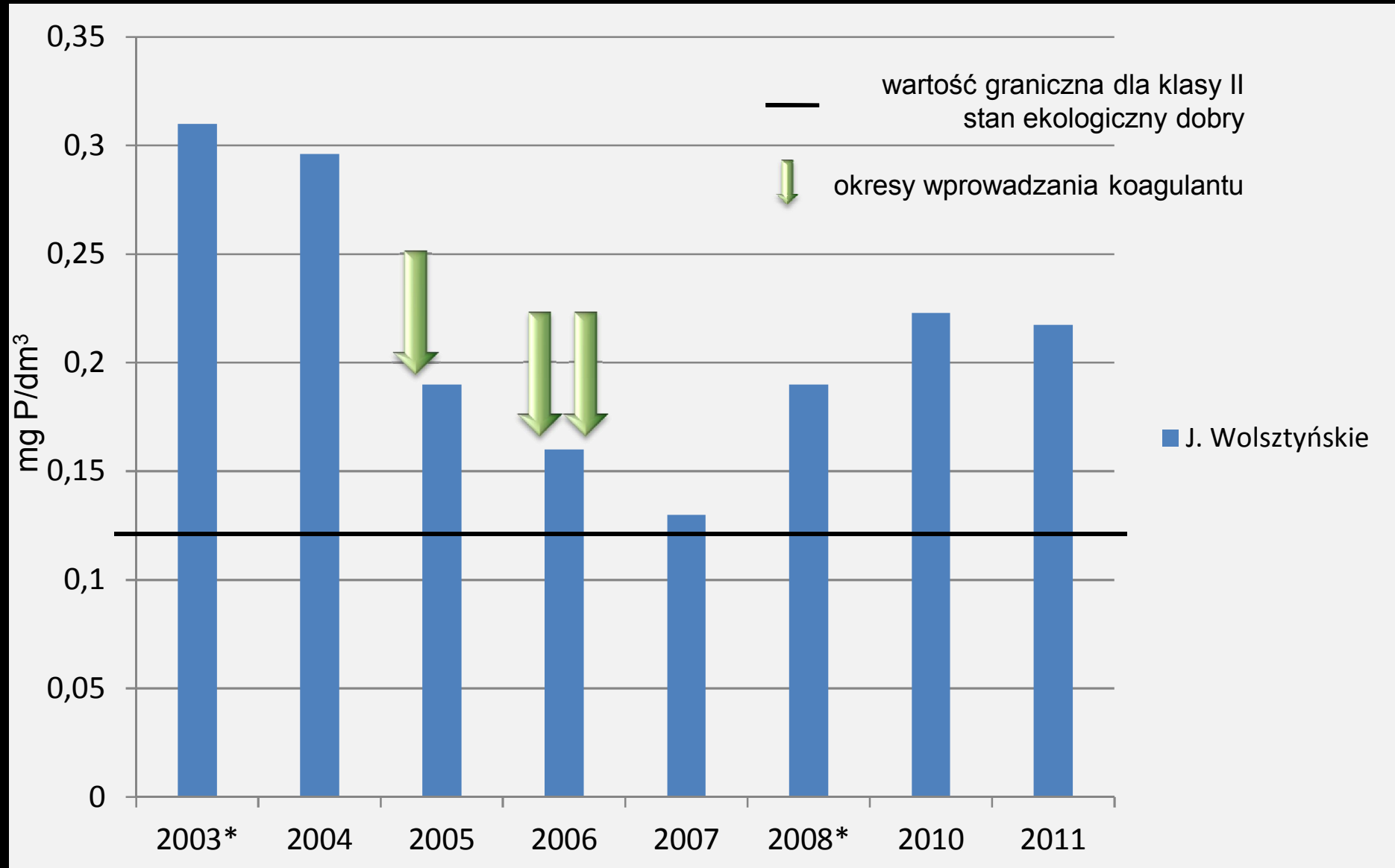
2004

2006

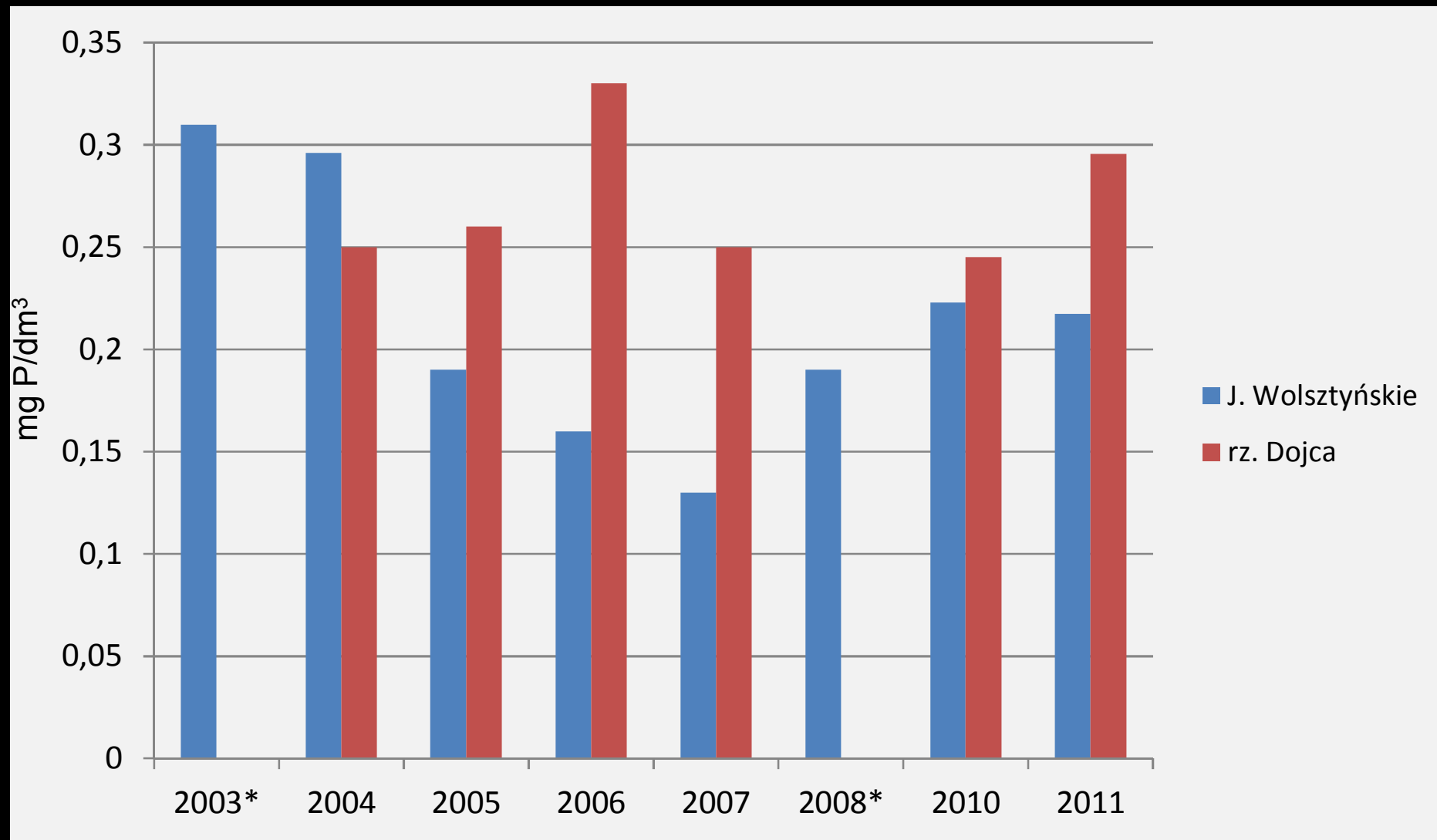
TRWAŁOŚĆ ?

Stężenia fosforu całkowitego w wodzie jeziora

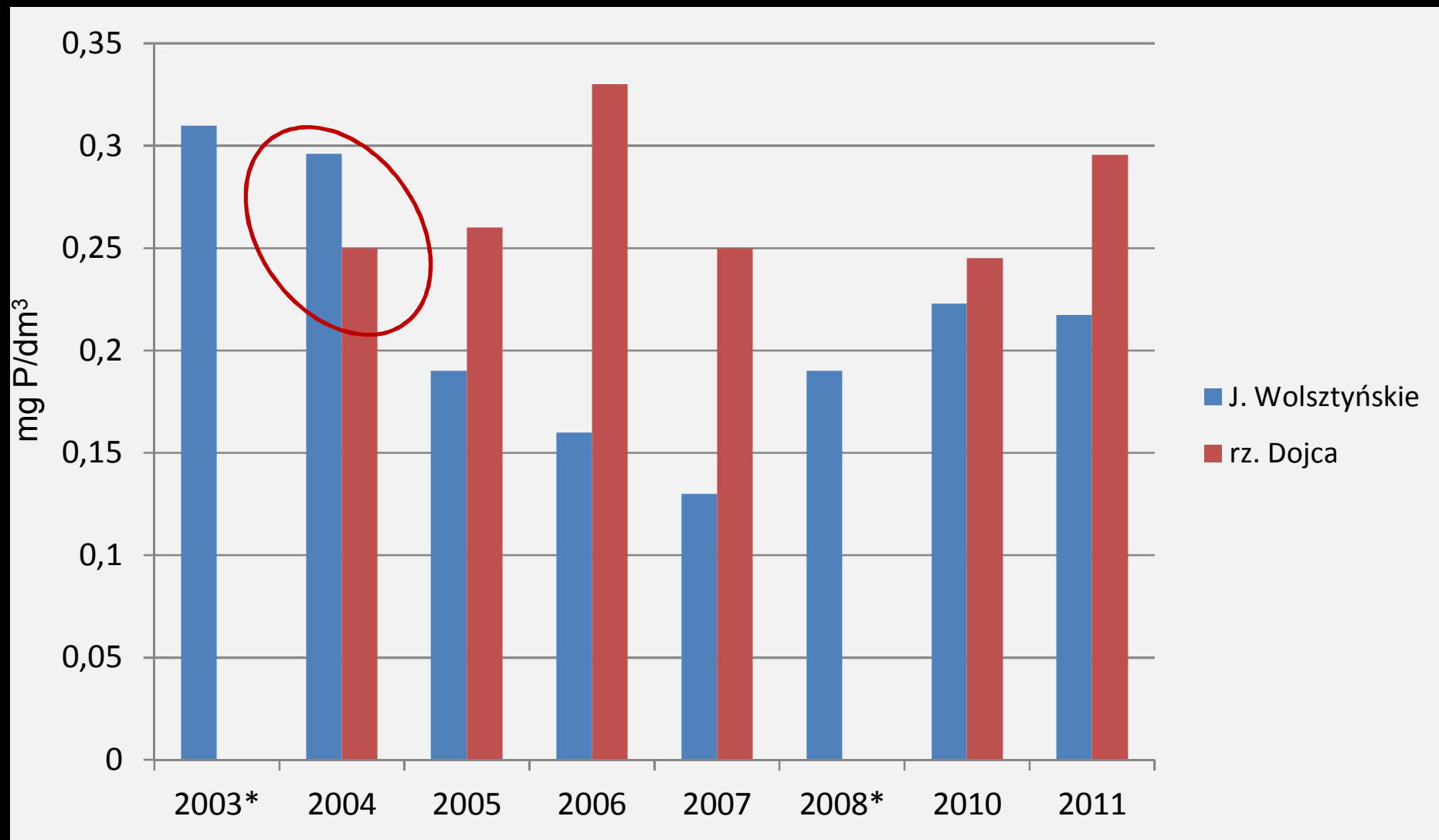
* - dane WIOŚ Poznań

Stężenia fosforu całkowitego w wodzie jeziora oraz rzecze Dojca

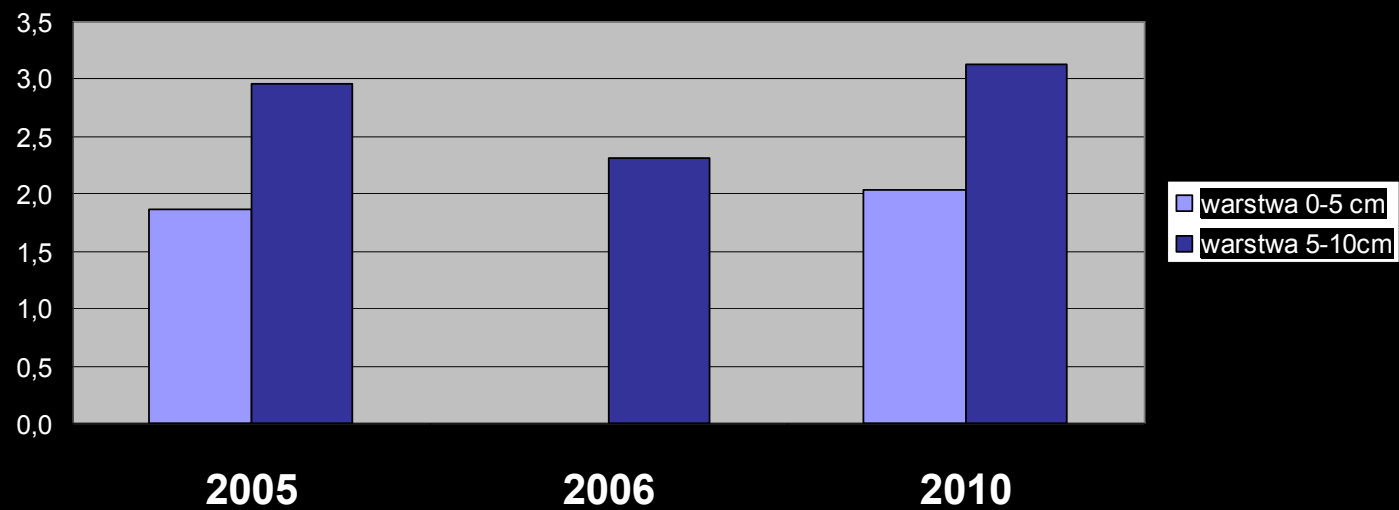
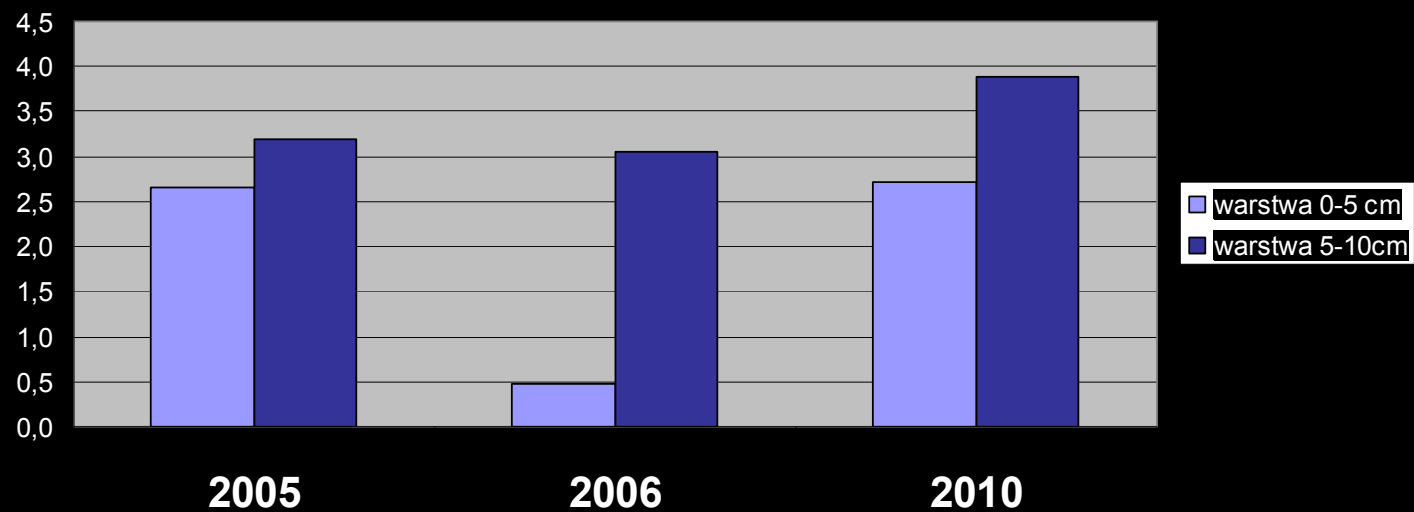

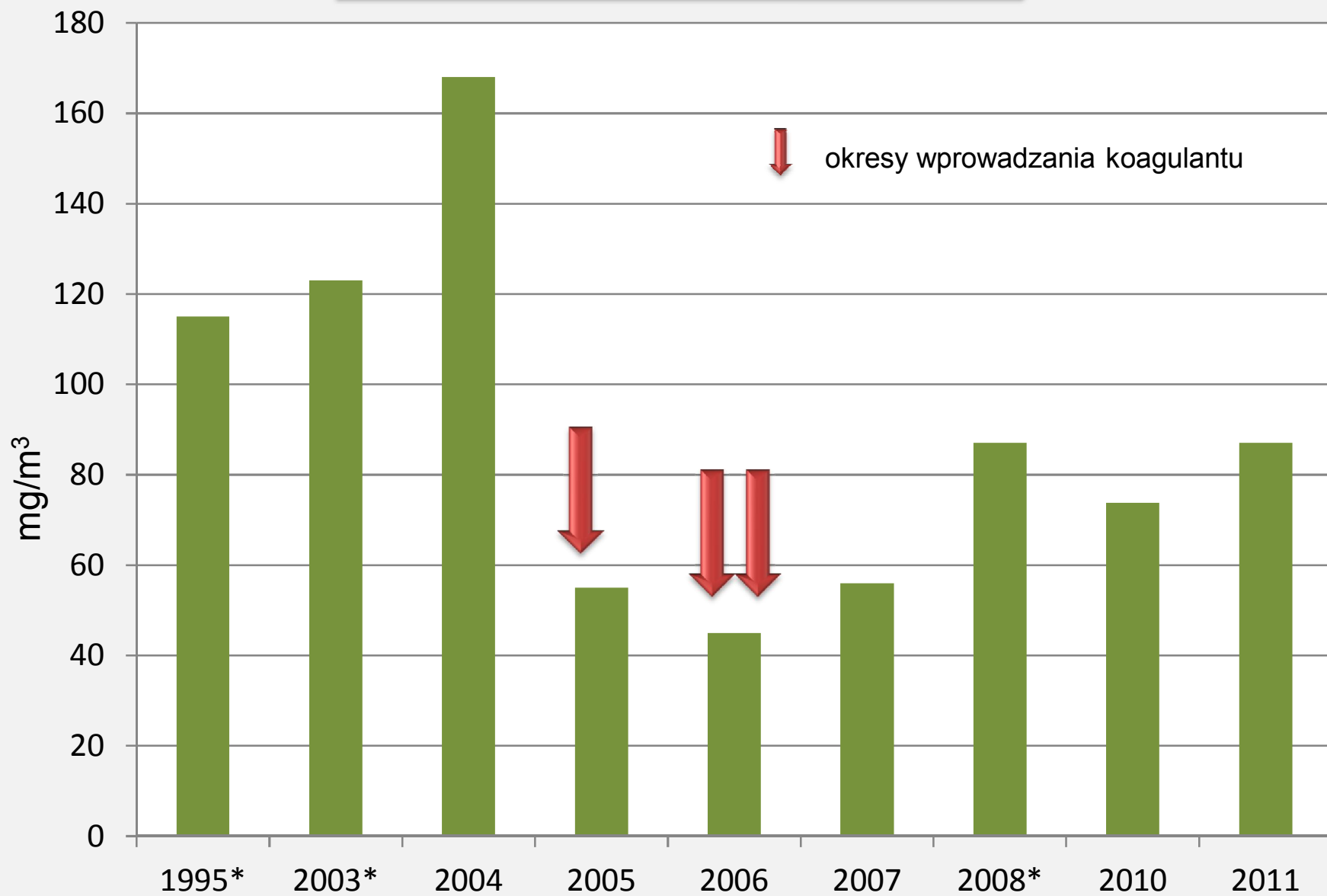
Stężenia fosforu całkowitego w wodzie jeziora oraz rzecze Dojcy

Zawartość fosforu w wodach interstycjalnych osadów Jeziora Wolsztyńskiego

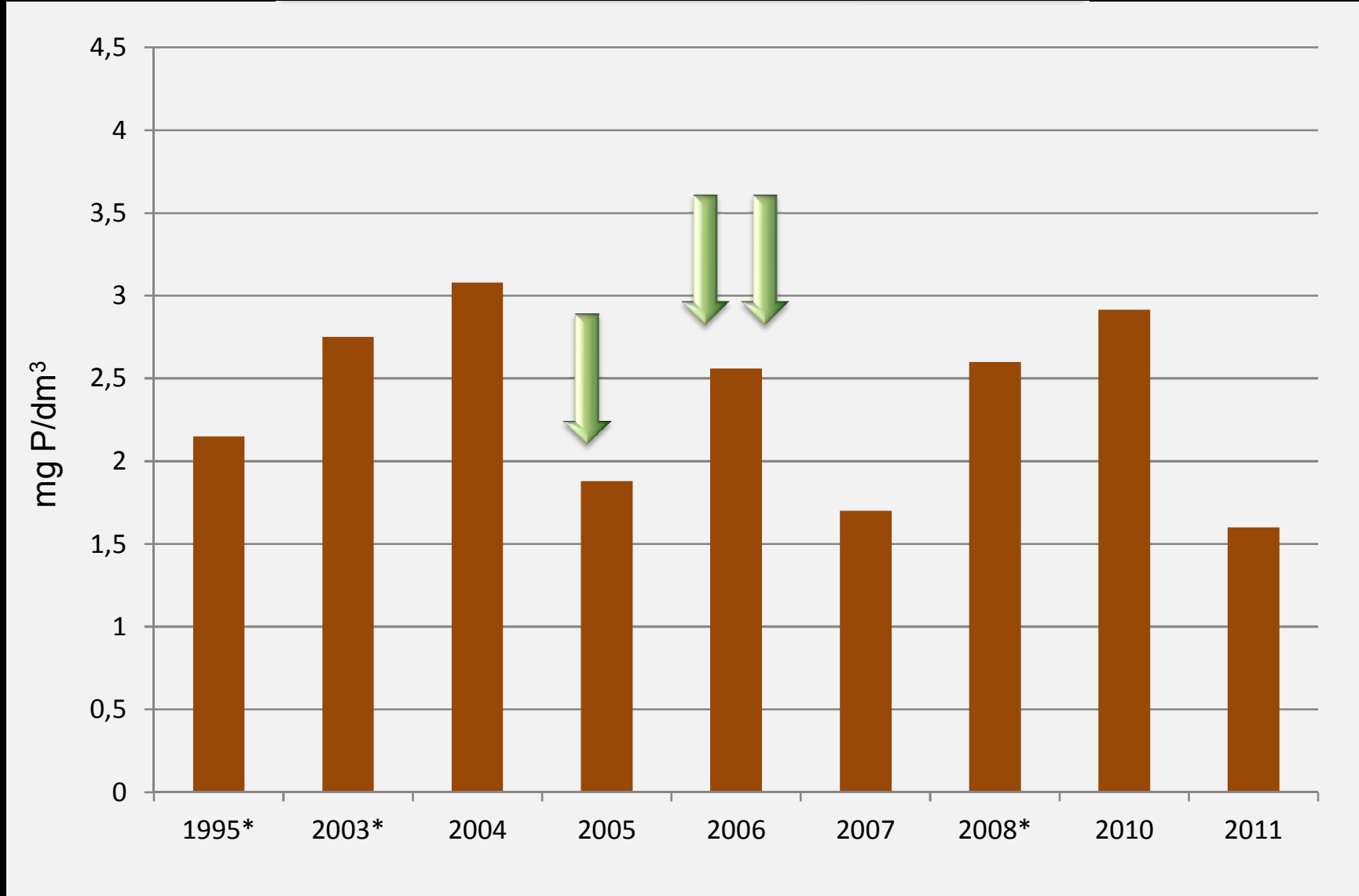

Stężenia chlorofilu „a” w wodzie jeziora

* - dane WIOŚ Poznań

Stężenia azotu całkowitego w wodzie jeziora

CO DALEJ ?

Rekultywacja 2012-2013

PROTE

Technologie dla Środowiska

Sp. z o.o.

CO DALEJ ?

Jeziro Wolsztyńskie to zbiornik o wyjątkowo niekorzystnych naturalnych uwarunkowaniach morfometrycznych i zlewniowych.

Głównym źródłem materii biogennej dla ekosystemu Jeziora Wolsztyńskiego jest rzeka Dojca.

Na dopływie do Jeziora Wolsztyńskiego osiąga ona 0,2-0,3 mg/l P i 1,5-2,5 mg/l N. Parametry te plasują wody Dojcy na pograniczu I i II klasy czystości wód rzecznych. Jednocześnie te same stężenia biogenów są już wystarczające do wystąpienia wzmożonej eutrofizacji w jeziorze.

Negatywny wpływ Dojcy na Jezioro Wolsztyńskie polega więc przede wszystkim na ilościowej znacznej wymianie wód, a nie nadmiernym zanieczyszczeniu dopływu.

Zatem jakakolwiek metoda rekultywacji w przypadku tego specyficznego układu rzeka - jezioro będzie mieć ograniczoną skuteczność i wymusza długofalowy proces rewitalizacji.

Przy scenariuszu stałego dopływu Dojcy do Jeziora Wolsztyńskiego

- Rekultywacja jeziora jest jedynym sposobem doraźnego utrzymania akceptowalnej jakości wody
- Najbardziej zasadnym sposobem rekultywacji jest inaktywacja fosforu
- Zabiegi te muszą być cyklicznie powtarzane – zgodnie z wyczerpywaniem się zdolności sorpcji fosforu przez osady denne – prawdopodobnie w cyklach kilkuletnich
- Rekultywacja techniczna musi współgrać z profilem gospodarki rybackiej prowadzonej na jeziorze. Sterowanie strukturą ichtiofauny - **biomanipulacja** jest nieodzownym elementem wspomagającym rekultywację.
- Jezioro Wolsztyńskie i Dojca powinny być objęte corocznym monitoringiem warunków środowiskowych

Przy scenariuszu stałego dopływu Dojcy do Jeziora Wolsztyńskiego

- Zasadne jest intensyfikowanie działań ochronnych w zlewni Dojcy
  - Kodeks Dobrej Praktyki Rolnej
  - minimalizacja wpływu gospodarstw rybackich
  - podczyszczalnia wód rzecznych
  - wstępny zbiornik retencyjny na Dojcy ?

Rozwiązanie długofalowe

- Przekierowanie części wód Dojcy z pominięciem Jeziora Wolsztyńskiego i Berzyńskiego
  - eliminacja przyczyny eutrofizacji Jeziora Wolsztyńskiego i Berzyńskiego
  - podstawa do znacznego wydłużenia okresu poprawy jakości wody po ewentualnych przyszłych etapach rekultywacji
  - szansa na poprawę stanu Jeziora Berzyńskiego
  - znaczna poprawa parametrów jakości wody rzeki poniżej jezior

W tym scenariuszu korzysta zarówno rzeka jak i jeziora

Rekultywacja to zło konieczne – lepiej zapobiegać niż leczyć

K. Lossow